

Vragen & antwoorden

Katoen met (het) Max Havelaarkeurmerk

1. Wat is fairtradekatoen? Wat is het verschil met gewoon katoen?
2. Waar komt fairtradekatoen vandaan?
3. Waarom hebben de producenten fairtradekatoen nodig?
4. Is fairtradekatoen ook biokatoen? Indien dat niet het geval is, wat doet fair trade dan aan het probleem van de pesticiden in de katoenteelt?
5. Is fairtradekatoen afkomstig van genetisch gemodificeerde organismen (ggo's)?
6. Is het mogelijk dat producten van fairtradekatoen zijn vervaardigd in sweatshops?
7. Wat is het verschil tussen fairtrademode en ethisch verantwoorde mode?
8. Welke producten zijn beschikbaar?
9. Kan ik kleding die gemaakt is van fairtradekatoen kopen in mijn gewone kledingwinkel?

1) Wat is fairtradekatoen? Wat is het verschil met gewoon katoen?

Fairtradekatoen is uiteraard verschillend van gewoon katoen. Het verschil zit in de eerlijke manier waarop het katoen wordt geproduceerd en verkocht. Hierdoor ontstaat een economische, maatschappelijke en ecologische impact voor de producenten in de ontwikkelingslanden. Het systeem berust op internationale normen die worden toegepast door de actoren in de hele toevoerketen (de producentenorganisatie en de actoren die optreden bij de verwerking). Die normen worden streng gecontroleerd door een onafhankelijke instantie: FLO-Cert.

Op basis van de ervaring die Max Havelaar heeft opgebouwd op vlak van landbouw en voeding, werd er beslist om het model van fair trade ook toe te passen op de productie van katoen. Fairtrade past in een ontwikkelingsproces dat streeft naar meer rechtvaardigheid in de internationale handel. Fairtrade wil achtergestelde producenten en arbeiders in de ontwikkelingslanden de mogelijkheid bieden om te evolueren van een kwetsbare situatie naar een toestand van economische zelfvoorziening. Landbouw verloopt zo op een duurzame manier met respect voor het leefmilieu, en de sociale premie maakt investeringen in gemeenschapsprojecten mogelijk.

Het internationale systeem van FLO / Max Havelaar omvat voor de producentenorganisaties:

- **Een economisch luik:** betaling van een gegarandeerde minimumprijs. De minimumprijs varieert afhankelijk van de productieregio¹ en is gebaseerd op de werkelijke kosten van een duurzame productie. Wanneer de marktprijs op een bepaald moment hoger ligt dan die minimumprijs, dan wordt de marktprijs toegepast. De minimumprijs biedt de producent de mogelijkheid om zijn productiekosten te dekken en zijn gezin een waardig bestaan te bieden. Voor de oogst van 2006-2007 leverde fair trade in vergelijking met de traditionele handel in Burkina Faso een financieel surplus op van 88% en in Mali van 65%². Die bijkomende inkomsten maken concrete verbeteringen in het dagelijks leven van de producenten mogelijk.

¹ Er zijn zes regio's geïdentificeerd waarvoor een minimumprijs is vastgelegd: Centraal- en Zuid-Amerika, Noord-Afrika, Oost-Afrika, West- en Centraal-Afrika, Zuid-Azië, Kirgizstan.

² In deze percentages zit ook het bedrag van de ontwikkelingspremie vervat

- **Een ecologisch luik:** de normen van FLO/Max Havelaar eisen van de producenten dat zij een teeltbeheer opzetten waarmee het mogelijk is om een evenwicht te bereiken tussen milieubescherming en rendabiliteit. De normen voorzien een lijst van verboden producten, het monitoren en meten van de milieu-impact van de activiteiten van de organisatie, het beheer van de bij de productie gebruikte inputs³, afval-, bodem- en waterbeheer, brandbestrijding en het verbod op genetisch gemodificeerd zaaigoed. De biologische teelt wordt aangemoedigd door middel van een extra premie voor biokatoen.
- **Een sociaal luik:** versterking van de producentenorganisaties om te komen tot een sterkere onderhandelingspositie, respect voor de fundamentele rechten van de arbeiders, en dit zowel in de productie als in de verwerkende bedrijven.

De producentenorganisatie krijgt **een ontwikkelingspremie uitgekeerd**, die op transparante wijze wordt beheerd en die bedoeld is om de onderneming te versterken of om maatschappelijke of ecologische projecten te financieren⁴.

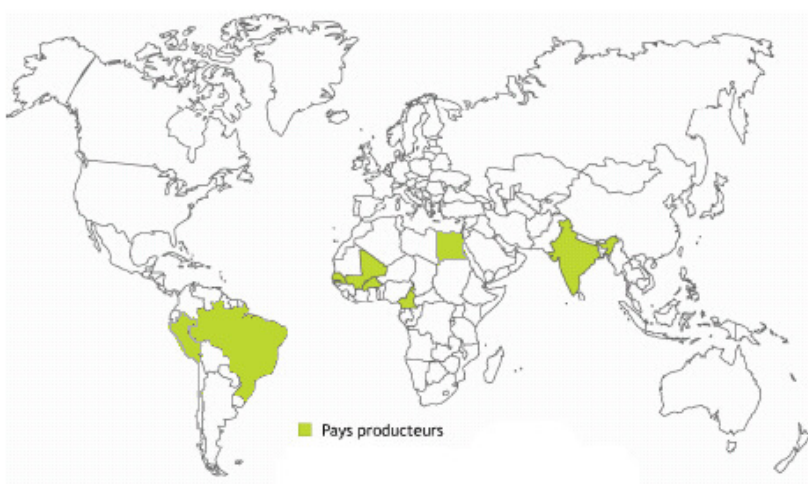
De impact van fairtradekatoen is zichtbaar op verschillende niveaus:

- een betere vorming van de producenten,
- een betere kwaliteit van het katoen en meer respect voor het leefmilieu,
- lokale resultaten zoals een betere integratie van de vrouw binnen de coöperaties,
- of ook nog de financiering van projecten met betrekking tot gezondheid, onderwijs of infrastructuur.

De eerste verkoop van katoen met het Fairtradelabel in Europa en in Zwitserland heeft de producenten in Mali bijvoorbeeld al de mogelijkheid geboden om enkele projecten uit te voeren: de bouw van opslagplaatsen en scholen, en de financiering van het loon van enkele leerkrachten.

2) Waar komt fairtradekatoen vandaan?

De katoen die wordt verkocht met het Max Havelaarkeurmerk is afkomstig van producentengroepen uit zeven verschillende landen, vier in Centraal- en West-Afrika (Mali, Senegal, Burkina Faso, Kameroen) en verder uit Egypte, India en Peru. Ook Brazilië en Kyrgyzstan zijn recentelijk gestart met fairtradekatoen.

³ 128 verboden agrochemische producten. De lijst van verboden producten is te raadplegen op de website van FLO, www.fairtrade.net

⁴ Een volledig overzicht van de normen is beschikbaar op de website van FLO (Fairtrade Labelling Organizations): www.fairtrade.net

3) Waarom hebben de producenten fairtradekatoen nodig?

Katoen is een gewas dat van cruciaal belang is voor de producenten, omdat het vaak hun enige bron van inkomsten is om te voldoen aan elementaire behoeften zoals de nood aan voeding, gezondheidszorg, schoolbenodigdheden en landbouwmateriaal.

Over de hele wereld zijn naar schatting meer dan **100 miljoen familiebedrijven rechtstreeks betrokken bij de productie van katoen**⁵. Onderzoek⁶ heeft uitgewezen dat er een sterke correlatie bestaat tussen de daling van de katoenprijzen en de toename van de armoede. In tegenstelling tot andere “cash crops” leidt katoen, in het kader van wisselteelt, bovendien tot een grotere voedselzekerheid en ook tot een hogere productiviteit van alle teelten op het bedrijf (voedingsgewassen zoals sorghum, gierst, maïs, ...).

In Mali vertegenwoordigt de teelt van katoen 25% van de totale exportinkomsten⁷ en vormt katoen de belangrijkste bron van deviezen. In Burkina Faso is katoen goed voor 51% van de exportinkomsten⁸ en voor meer dan een derde van het bruto binnenlands product (BBP). In 2002 veroorzaakte de **daling van de wereldprijs voor katoen er een winstderving van naar schatting 61 miljoen euro**.

De producenten van katoen, die zich aan het begin van de bevoorradingsketen bevinden, zijn bijzonder **kwetsbaar voor de gevaren van de schommelende wereldprijzen** van de katoenvezel. Tussen 1981 en 2001 zijn de prijzen elk jaar met 3% achteruitgegaan, **wat neerkomt op een daling van 60% op twintig jaar tijd**.

De prijsdaling is gedeeltelijk te wijten aan de toegenomen concurrentie van **synthetische vezels** zoals nylon en polyester, maar de belangrijkste reden van de daling ligt in de **subsidies** die de rijke landen, en vooral de Verenigde Staten, de Europese Unie en China, toekennen aan hun producenten.

Op wereldvlak heeft het subsidiebeleid geleid tot een overproductie van katoen, die op haar beurt een enorme wereldvoorraad aan gesubsidieerd katoen heeft voortgebracht. Het opgeslagen katoen verstoort het vrijemarktsysteem en zet de prijzen nog meer onder druk. De eerste slachtoffers hiervan zijn de kleine producenten in het Zuiden die geen enkele subsidie krijgen voor hun productie.

De **productieketen van fairtradekatoen**, die momenteel hulp biedt aan **35.200 producenten en hun families**, wil een concrete oplossing bieden voor deze onrechtvaardige situatie door zich in te zetten voor de versterking van de positie van de kleine producenten die leven van de familiale landbouw. FLO en Max Havelaar willen de al aangevatte acties voortzetten en meer organisaties van kleine producenten het Fairtradelabel toekennen.

⁵ Bron: [cahier de l'agriculture vol.15 n°1, januari-februari 2006](#).

⁶ Bron: Onderzoek van UNCTAD: www.unctad.org ; en van de OESO: www.oecd.org

⁷ Cijfers voor het jaar 2003. Bron: [cahier de l'agriculture vol.15 n°1, januari-februari 2006](#)

⁸ Bron: [cahier de l'agriculture vol.15 n°1, januari-februari 2006](#)

4) Is fairtradekatoen ook biokatoen? Indien dat niet het geval is, wat doet fair trade dan aan het probleem van de pesticiden in de katoenteelt?

Katoen met het Fairtradelabel is niet noodzakelijk biologische katoen, maar voldoet wel aan veeleisende milieunormen (128 verboden stoffen, verbod op ggo's, duurzaam afval- en waterbeheer, behoud van de biodiversiteit, ...).

Men zegt vaak dat de teelt van katoen een van de meest vervuilende teelten op aarde is: katoen neemt **maar 2,4% van de landbouwgrond in, maar verbruikt 25% van de insecticiden en 11% van de pesticiden die over de hele wereld worden gebruikt.**

We moeten er hier zeker op wijzen dat **de meeste pesticiden worden gebruikt door de Verenigde Staten en China, die een intensieve teeltwijze toepassen en op gemechaniseerde wijze oogsten** (met gebruik van veel chemische middelen en weinig arbeidskracht).

Dat geldt niet voor de teelt van fairtradekatoen. Katoen met het Fairtradelabel is namelijk hoofdzakelijk afkomstig van traditionele regenteelt, wordt met de hand geoogst en vergt weinig fytosanitaire behandeling: 4,5 behandelingen per jaar, tegenover 13 en 17 in de Verenigde Staten.

De milieunormen van FLO / Max Havelaar moedigen de producenten aan om steeds minder giftige producten en chemische middelen te gebruiken en die, indien mogelijk, te vervangen door natuurlijke stoffen. **Dit kan de producenten de mogelijkheid bieden om geleidelijk aan over te stappen op biologische teelt**, zonder een al te bruske daling in de productiviteit en de grote financiële risico's die kunnen vasthangen aan de overschakeling.

Alle producenten die het Fairtradelabel hebben, moeten bewijzen dat zij zoveel mogelijk inspanningen leveren om te kiezen voor aangepaste niet-schadelijke chemische producten. Bovendien **verbieden de FLO-normen de agrochemische producten die vermeld staan op de lijsten van het Pesticide Action Network (PAN), de FAO/UNEP, de WHO en de PIC-procedure (Prior Informed Consent).**

Van de 35.200 producenten die momenteel actief zijn in de productieketen van fairtradekatoen, heeft 11% ook een label van biologische teelt. Voor biokatoen krijgen de telers een bijkomende premie toegekend.

5) Is fairtradekatoen afkomstig van genetisch gemodificeerde organismen (ggo's)?

Neen, fairtradekatoen is niet afkomstig van ggo's en dat mag ook niet, aangezien de internationale normen dat formeel verbieden. Het gebruik van ggo's is immers om twee belangrijke redenen in strijd met de principes van eerlijke handel: de economische afhankelijkheid en de mogelijke negatieve impact op het leefmilieu en de gezondheid.

De teelt van ggo's begon in 1996 en in 2005-2006 werd genetisch gemodificeerd katoen al verbouwd op bijna 28% van alle gronden voor katoenteelt ter wereld. In 2004-2005 was ggo-katoen naar schatting goed voor meer dan 35% van de wereldwijde productie en export van katoen⁹.

De Verenigde Staten zijn de belangrijkste producent van ggo-katoen. 70% van al het gekweekte katoen (3,6 miljoen hectare) is er genetisch gemodificeerd. China kent sinds 2002 een sterke stijging van de oppervlakte waarop ggo-katoen wordt gekweekt (bijna 40% van de totale met katoen ingezaaide oppervlakte¹⁰).

⁹ Bron: cahiers Agricultures vol.15, n°1, januari-februari 2006.

¹⁰ Bron: LEGRAND Catherine, Panorama des biotechnologies en Chine, Mission économique de Pékin, mei 2006 (www.oseo.fr).

In India, de derde belangrijkste katoenproducent, is sinds 2002 ook het gebruik van genetisch gemodificeerd Bt katoen toegestaan.

De commerciële teelt van ggo-katoen zou een hoger rendement opleveren en bestand zijn tegen bepaalde insecten. In 2002 werden de Indiase boeren geconfronteerd met een financiële crisis omdat zij vijf keer meer geld hadden geïnvesteerd in de aankoop van zaaigoed voor Bt-katoen¹¹ (4500 roepie per hectare in plaats van 950 roepie voor traditioneel zaaigoed)¹².

Het gebruik van ggo's is dus in strijd met de principes van fair trade omdat het de kleine producenten economisch afhankelijk maakt. Omdat er bovendien geen onderzoek bestaat naar de gevolgen voor mens en milieu op lange termijn, verbieden de normen van FLO/Max Havelaar het gebruik van ggo's en hebben zij enkel betrekking op katoen uit traditionele en duurzame landbouw door kleine producenten.

De Fairtradenormen voor katoen zijn te vinden op: www.fairtrade.net/standards.html

6) Is het mogelijk dat producten van fairtradekatoen zijn vervaardigd in sweatshops?

Neen, producten op basis van fairtradekatoen zijn vervaardigd in werkplaatsen die voldoen aan de regels van de elf fundamentele conventies van de IAO, de Internationale Arbeidsorganisatie.

Sensibiliseringscampagnes door verenigingen zoals onder andere de Clean Clothes Campaign¹³, Labour behind the Label¹⁴, Ethical Trading Initiative¹⁵ en International Trade Union Movement¹⁶ hebben het geweten wakker geschud van bedrijven en het grote publiek in verband met de problemen in de bevoorradingketen van het katoen en de textielindustrie.

FLO-Cert verleent momenteel alleen maar een label aan katoenproducenten, maar de toevoerketen van fairtradekatoen is volledig traceerbaar¹⁷ en transparant. Zo moet elk bedrijf dat toetreedt tot de keten van de verwerking van fairtradekatoen (ontpitters, garenfabrikanten, breiers, wevers, ververs, verwerkende fabrieken en alle andere onderaannemers) door FLO-Cert worden geïdentificeerd en goedgekeurd.

Om de goedkeuring te verwerven, moet het bedrijf de elf fundamentele conventies van de IAO (de Internationale Arbeidsorganisatie) respecteren. Zij hebben betrekking op:

1. Arbeidsduur (industrie),
2. Dwangarbeid
3. Vakbondsvrijheid en bescherming van het vakbondsrecht,
4. Het recht om zich te organiseren en op collectieve onderhandelingen,
5. Gelijk loon voor gelijk werk,
6. Afschaffing van dwangarbeid
7. Discriminatie (werk en beroep),
8. Vastlegging van minimumlonen,
9. Minimumleeftijd,
10. Veiligheid en gezondheid van de werknemers,
11. De ergste vormen van kinderarbeid.

---

¹¹ Bt-katoen is genetisch gemodificeerde katoen die een proteïne bevat van de bodembacterie *Bacillus thuringiensis*. BT-katoen wordt gekweekt op 11% van alle oppervlakte voor genetisch gemodificeerde gewassen ter wereld.

¹² Bron: www.infogm.org

¹³ www.cleanclothes.org

¹⁴ www.labourbehindthelabel.org

¹⁵ www.ethicaltrade.org

¹⁶ www.icftu.org

¹⁷ Driemaandelijks verklaring van de aankoop en verkoop van fairtradekatoen aan FLO-Cert door elk bedrijf dat actief wordt in de keten van de verwerking van fairtradekatoen.

Het bedrijf levert het bewijs dat het deze conventies werkelijk naleeft door **elke twee jaar een auditverslag of een certificaat afgeleverd door een onafhankelijke derde in te dienen**. Ongeacht de nationaliteit van het bedrijf, bestaan de bewijsstukken in de meeste gevallen uit:

- ofwel het SA 8000-certificaat
- ofwel een verslag van een inspectie op basis van de gedragscode van het *Ethical Trading Initiative*¹⁸
- of ook nog een bewijs van aansluiting bij een vakbond die is geaccrediteerd door het IVVV (Internationaal Verbond van Vrije Vakbonden).

7) Wat is het verschil tussen Fairtrade mode en ethisch verantwoorde mode?

Ethische handel streeft ernaar de **arbeidsrechten** die vervat zitten in de acht basisconventies van de IAO (de Internationale Arbeidsorganisatie) te laten respecteren in alle onderdelen van de productie en de verkoop van producten. Ethische handel is ontstaan vanuit een vraag van de consument, die een garantie wil dat de regels van de IAO niet worden overtreden en dat er geen aanzienlijke misbruiken bestaan op het vlak van de rechten van de werknemers. **Ethische handel heeft in de eerste plaats betrekking op de arbeiders in de fabriek.** Historisch gezien hebben ondernemingen in de sector van kleding en schoenen, onder druk van de consument, handvesten opgesteld die de onderaannemers moeten naleven (bv.: Nike). De belangrijkste referenties hier zijn SA 8000 en ETI (Ethical Trading Initiative).

Fairtrade gaat verder: eerlijke handel past in een **ontwikkelingsproces** en streeft ernaar **achtergestelde producenten en arbeiders** in de ontwikkelingslanden de mogelijkheid te bieden om te evolueren van een kwetsbare situatie naar een toestand van economische zelfvoorziening, en meer algemeen ook naar meer rechtvaardigheid in de internationale handel.

Het internationale systeem van FLO/Max Havelaar omvat:

- een economisch luik (een gegarandeerde minimumprijs die de kosten voor een duurzame productie dekt, een minder onzeker inkomen, betere onderhandelingen en investeringen)
- een sociaal luik (de producentenorganisaties versterken, de fundamentele rechten van de arbeiders respecteren, zowel in de productie als in de verwerkende fabrieken),
- een ecologisch luik

8) Welke producten zijn beschikbaar?

Het Max Havelaarkeurmerk wordt toegekend aan een bepaald product en niet aan een onderneming in haar geheel. De consument heeft de garantie dat het katoen van de artikelen met het Max Havelaar label afkomstig is uit eerlijke handel.

In België werden de eerste producten eind 2005 op de markt gebracht. Vandaag zijn er 22 merken op de Belgische markt die zich inzetten voor fairtradekatoen.

Die merken hebben een aanbod ontwikkeld op het vlak van confectiekleding (T-shirts, jeans, onderkleding, ...), huishoudlinnen, donsdekens en hoofdkussens, bedrijfskledij, tassen, watten of knuffels bijvoorbeeld. Meer informatie op onze website: www.maxhavelaar.be.

De productieketen voor fairtradekatoen ontstond in Frankrijk, maar kende al snel een internationale ontwikkeling. Momenteel zijn producten in fairtradekatoen niet alleen beschikbaar in Frankrijk en België, maar ook in Canada, Denemarken, Duitsland, Oostenrijk, het Verenigd Koninkrijk, Zwitserland, enzovoort.

---

¹⁸ www.ethicaltrade.org

Meer informatie over de verschillende nationale initiatieven:

- Duitsland: www.transfair.org
- Canada: www.transfair.ca
- België: www.maxhavelaar.be
- Verenigd Koninkrijk: www.fairtrade.org.uk
- Zwitserland: www.maxhavelaar.ch
- Oostenrijk: www.fairtrade.at
- Nederland: www.maxhavelaar.nl

9) Kan ik kleding die gemaakt is van fairtradekatoen kopen in mijn gewone kledingwinkel?

Kleding vervaardigd van katoen met het Max Havelaarkeurmerk is inderdaad beschikbaar via de volgende distributiekanaalen: warenhuizen, postorderverkoop, winkelketens, gespecialiseerde winkels en kleinhandelaars die verschillende merken verkopen.

Het productaanbod breidt voortdurend uit en een lijst met verkooppunten is beschikbaar op onze website: www.maxhavelaar.be